

գապէս վճռել թէ սխալ է հայուն պահած «*առաքելութիւն*» տեղւոյն անյարմար բարդութիւնը ու կարօտ «*առաքելութիւն*» ուղղագրութեան՝ «*ոչ կարէին խառնել յառաքելութիւնէ բազկաց իւրեանց*»:

սաստ:

12. «Հաւանեցարձեք դուք առնել շատ թագաւորաց», էջ 75, ասորին ունի ܐܕܝܐ, ܐܕܝܐ (էջ 75), ուրեմն ղիւս թագաւորաց. աչքի առջեւ ունենալով Կ եւ Ս, Մ եւ Ս եւ Ս եւ Մ տառերու նմանութենէն ծագած բաղմամբիւ վերադարձութիւնները, վայրկեան մըն իսկ չեմ աստամիր խնդրական բառս ուղղելու եւ կարգաւոր «*ղիւս*» թագաւորաց. վկայաբանութեանս թարգմանիչը ասորի բառը ուրիշ տեղեր միշտ «*իւս*» կը թարգմանէ, հմմտէ թագաւորը հրաման ետուն եւ ... հարկ է ղի լիցին *իւս* նոցա», էջ 67, «*ոչ այսուհետեւ եղեալ է ի միտս ձեր առնել ղիւս*» թագաւորաց, էջ 68, «*ապա եթէ ղիւս թագաւորաց առնեմք*», անդ, «*մինչեւ առնիցէք ղիւս թագաւորաց*», էջ 72 «*եւ առնիցէք ղիւս թագաւորաց*», էջ 74, «*առնիցեն ղիւս թագաւորաց*», էջ 75, «*արա ղիւս թագաւորաց*», էջ 78, «*քանզի թագաւորը հրամայեցին, որ ղիւս մեր ոչ առնէ, զարեւ մի տեսցէ*», էջ 81, «*արարէք ղիւս թագաւորաց*», էջ 82—83 «*առնել ղիւս թագաւորաց*», էջ 85:

քաղաքապետութիւն:

13. «Ի *առաքելութիւն* Աբայ եւ Աբգաւրու որդւոյ Զորայ», էջ 63. այս բառն ալ իր ներկայացուցած միջին առումին համար անտարակոյս, Գ. Տէր-Մկրտչեան յառաջ բերած է իբրեւ «*բոլորովին նոր բառ*», էջ 32, իսկ Կոնի-բէր՝ յայտարարելով ծանօթութեան մէջ թէ բառս բառական presidency over the city կը նշանակէ, թարգմանած է նախագահութիւն under the mayorship of Aba (տպ. Naba), The Guardian, էջ 227, § 1, Rahmani բնագիրը ունի այստեղ յոյն στρατηγία բառին պարզ տառագարծութիւնը՝ ἡγεμονία (էջ 3), որ միեւնոյն բառով լատիներէնի կը թարգմանուի sub strategia Abae, էջ 3: Այս յոյն բառին ուրիշ մէկ ածանցը՝ στρατηγός, նոյնպէս ասորեիէնի միջնորդութեամբ անցած է հայերէնի «*ասորապետ*», տառագարծութեամբ (Ակիւնեան, Եփրեմ, մեկնութիւն գործոց առաքելոց, էջ 30), որ լուսանցագրութեամբ, ինչպէս ուրիշ տեղ մատ-

նանշեցի (Հանդ. Ամս. 1922, էջ 406), մեկնուած է՝ *առաքելութիւն* իբրեւ հոմանիշ «*ղաւթալուծ*» բառին: Վկայաբանութեանս տուած «*առաքելութիւն*» նոր բառը հետեւաբար պիտի նշանակէ «*ղաւթալուծութիւն*», «*գլխաւորութիւն*»:

Հ. ԱՐԻՍՏԱՆԿԻՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԲԱՌԱՔՆՆԱԿԱՆ ՆՇՄԱՐՆԵՐ

Ախմար:

Մինչեւ «*ընտրելագոյն ձեռագիրներու համեմատութիւնը լաւագոյն անակնկալներ*» ընծայելը, կը խորհիմ գաւառաւելջութիւն իրաւունք տան Գեր. Հ. Ա. Վարդանեանի՝ «*Դասական հայրենի մէջ օտարաձայն*» ախմարը սրբագրելու տխմարի:

Կաթնկեր, ծծկեր երեխայի. փոքր մանուկի, տհաս հասակի համար ունինք՝

ՏՂԱՅ Սեբաստիոյ, եւ առհասարակ շատ մը բարբառներու յատուկ.

2ԱՂԱՅ = 2-աղայ, Թողաթի, Ամասիոյ, Մարզուանի բարբառներուն մէջ. ինչպէս նաեւ Կիւրին, Արարկիր:

ՊԼՈՒԶ — Կիւրիկեան բարբառներու, մասնաւորապէս Զէյթունի բարբառին մէջ.

ՏԽՄԱՐ = Տ-խամար՝ Տիգրանակերտի բարբառին յատուկ՝ նոյն տղայ, փոքր մանուկ, երեխայ, կաթնկեր նշանակութեամբ. օր. Տխմարը կը խծայ = տղան կուլայ (խծալուր):

ՏԽՄՈՒԿ = տ-խամար-ուկ՝ փաղաքշահանք՝ մանկիկ:

ՏԽՄՏԵՔ = տ-խամար-ոտի-ք՝ յոբնականք:

Առձեռնի եւ Երեց վարդապետացին մէջ ալ Տխմարի դիմաց կը գտնենք՝ տհաս մաքով կամ հասակով նշանակութիւնը, եւ ո՞վ կրնայ ըլլալ տհաս հասակով մը — եթէ ոչ կաթնկեր մը, մանուկ մը. մինչդեռ ախմարի նշանակու-

¹ Տեա՛ «*Հ. Ամսորեայ*», 1921, Թիւ 1—2, Յունուարի Փետրուար, էջ 109:

թիւներու կարգին փոքր մանուկի ակնարկող ոչ մի բան չենք գտներ:

Գեր. չոր՝ Յերոնիմայ յառաջ բերած ընթերցուածին մէջ «Առ ի խրատելոյ զտակաւին մատաղագոյն եւ զախմարսն»ի զախմարսնը Տիգ. կերտի բարբառին տուածովը սրբադրել — զտխմարսն՝ իմաստի տեսակետով ալ արդարեւ այնքան պատշաճ չափով ըլլար. մանաւանդ որ ախմարէն առաջ զմատաղագոյնսնը ալ որոշակի ցոյց կու տայ թէ խօսքը իրօք տոյսս հասակովներու, կաթնկերներու վրայ է, եւ հասակովներու, կաթնկերներու վրայ է, եւ հասակովներու (հասակաւոր) տգէտ, ուսմիկ, թանձրամիտ պարզամտներու վրայ:

Եւ ինչո՞ւ շատ հեռունները երթալ, երբ Գեր. Հայրը նոյն այս ընթերցուածին ուրիշ մէկ հարազատագոյն ընթերցուածը կը դնէ. «առ ի խրատելոյ զտակաւին զմատաղագոյնսն եւ զկաթնակեր ըստս սոնն արդարոյն»ի յորում զկաթնակեր՝ կու գայ հաստատել Տիգ. կերտի Տխմարին հարազատութիւնը եւ Գեր. չոր սրբագրութեան աներկբայելիութիւնը. եւ որ անգամ մըն ալ ցոյց կու տայ թէ խօսքը կաթնկեր, ոչ հասակովներու վրայ է եւ ոչ թէ Տխմար — տգէտ, ուսմիկ եւններու վրայ: Բայց թէ ընտիր մատենագիրս, այլ ընթերցուածներու մէջ ախմար՝ տխմար սրբագրել որ աստիճան ճիշտ եւ հարազատ եղած կրնայ ըլլալ, մեզմէ վեր կը մնայ ըսել վճռել:

Ընթենաւոր:

Գերաշնորհ Բարկէն Եպիսկ. «Կոշնակ»ի մէջ Յովհան Օձնեցու մասին խօսելու ատեն, սխալաբանութիւնը կ'ընէ անոր Ուսուցչին-Թէոփորոս վոգ. Ընթենաւորի:

Ընթենաւոր՝ յն. թոխիխինստով ստուգարանուած ըլլալը կ'ըսէ: Երեք վարդապետացն ալ նոյն յն. է ըլլալը կը դնէ:

Սերաստիոյ բարբառին մէջ ունինք.

Ընթել. — Հին լաթեր կոշտ կարկտանիներով գէշ կերպով, ու կարկտան-կարկտանի վրայ՝ կարել-կարկտել. օր. «անծին կապան ընթել-ընթել կը հագնի, անանկ որ մարը (մայր կերպասը) ինչ է, չես կրնար զտել»:

Ընթանաւորիլ. — Հին ու կարկտան կոշտ լաթեր հագնել, նորը ներքեւէն, հինու կարկտան լաթը վրայէն հագնել. կամ, գործի, քեւէն, նորը վրայէն հագնել. կամ հագնել. լուացքի ատեն հին ու կարկտան լաթ հագնել.

օր. «չուլը չուլին» (խորդ) հագեր. ընթանաւորեր է:

Ընթանաւոր. — Հին ու կարկտան. կոշտ լաթեր հագնող: Սերաստիա քառասնից-Մանկանց (Հայոց Գերեզմանատունը) պահնորդ մը կար — Մկրտիչ Մարգարեան. ձմեռները կը հագնէր հաստ ապակէ (տեղական ասուի) խոշոր ու տձեւ վերարկու մը, գլուխը կնգուղով, ինք ալ խիստ մաղեղնաւոր. հին անապատականները կը յիշեցնէր. ժողովուրդը Ընթանաւորը կ'անուանէր զանի:

Ընթուր. — Բնթելու գործողութիւնը, հին լաթեր կարկտել. օր. «ասոր ընթուր կ'ընենք կոր»:

Թէոփորոս Բնթելու օրերէն եւ անչուշտ աւելի առաջներէն ժողովուրդի բարբառին մէջ գոյութիւն ունեցած սա բառերը տեղը կայ մինչեւ յունական աղբիւրները երթալ փնտռելու, յունացնելու: Որոշել լեզուաբաններու կը մնայ:

Երոտատեմ, ի վանս Ս. Յակոբեանց,
30 Մայիս 1922:

Կ. ԳԱՐԻԿԵԱՆ

Հ Ն Ա Խ Օ Ս Ա Կ Ա Ն

ՇԻՐԻՄ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ ԶՈՒՂԱՅԵՆՆԻՈՅ Ի ՅԱԳԻՐ ՀՆԳԱՅՑ

(ՀԱՅԳՈՅՆ ՀԱՅԱԿԱՆ ԶԻՐԻՄ Ի ՀՆԳԱՅՑԱՆ)

Երեսուն ամբ յառաջ յամենան Մարտի դէպ եղեւ ինձ գնալ յԱգրա (Agra) հինաւոր քաղաք վերին Հնդկաց՝ ուր ի միջի այլոց տեսի եւ զհրաշակերտն զայն Շիրիմ, զոր Մեծ Մուղալն Շահճահան կառոյց ի յաւերժական յիշատակ իւրոյ չքնաղ եւ սիրական թագուհոյն Մամ թագ Մահալայ որ լուսով գեղոյ ատեն յաղթէր արեւու:

Հիացայ, սքանչացայ ընդ տեսիլ հոյակապ, սքանչելարուեստ եւ յաւետ անդուգական Շիրիմն, որոյ աննման ճարտարա-